

Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin “Namus” Algısı

Turkish Youth’s Perception of Sexuality / “Honor” in Relation to Women

Elif GÜRİSOY,¹ Hediye ARSLAN ÖZKAN²

ÖZET

Amaç: Bu araştırma Türkiye’de kadına ilişkin “namus” algısına yönelik üniversite son sınıf öğrenci tutumlarını ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel nitelikteki bu çalışma 1 Mart-31 Mayıs 2008 tarihleri arasında Ankara ilinde bulunan sekiz üniversitede öğrenim gören ve çalışmayı kabul eden 1167 kişi (%5.17) ile yapılmıştır. Çalışma verileri, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini içeren Kişisel Bilgi Formu ve Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği” (KİNATÖ) ile toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmada, öğrencilerin genelinin özellikle erkek öğrencilerin evlilik öncesi kadının cinsellik yaşamasına karşı oldukları ve cinsellik yaşanmadıkça flört etmeyi onayladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışına yönelik tutumlarını cinsiyet, mezun oldukları lisenin türü ve anne-babanın eğitim durumu gibi üç önemli faktörün etkilediği saptanmıştır. Kız öğrencilerinin erkek öğrencilere, diğer tip (özel, anadolu, fen, düz) lise mezunu öğrencilerinin imam hatip lisesi mezunu öğrencilerine ve anne-babanın eğitim durumu yüksek olan öğrencilerin anne-babasının eğitim durumu düşük olan öğrencilerine göre kadına ilişkin “namus” algısına yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sonuç: Çalışma bulguları namus kavramının kadınlar için evlilik öncesi ve evlilik dışı cinsel ilişkinin olmaması anlamına geldiği, özellikle erkek öğrenciler arasında bekâretin büyük önem taşıdığını göstermektedir. Ayrıca bulgular öğrencilerin tutumlarının oluşmasında, üniversite eğitiminden çok ailenin ve toplumun “namus kültürünün” kritik rol oynadığını ortaya koymuştur.

Anahtar sözcükler: Bekâret; kadına yönelik şiddet; namus cinayetleri; toplumsal cinsiyet, Türk öğrencileri.

SUMMARY

Objectives: This study was carried out to investigate senior year undergraduate students’ attitudes regarding the perception of honor in relation to women, and the factors influencing those attitudes in Turkey.

Methods: This cross-sectional study was undertaken between the dates of March 1 and May 31, 2008 and included 1167 persons (5.17%) pursuing their undergraduate degrees at 8 different universities, all of whom agreed to participate in the study. The study data was collected by means of the “Attitude Scale for the Women-Related Conception of “Honor” (ASWRCH), together with a Personal Information Form which sought to identify the socio-demographic characteristics of students.

Results: It has been determined that the students’ attitudes regarding the perception of honor in relation to women are influenced by three main factors: their sex, the type of high school that they graduated from, and the educational status of their parents. Female students scored better compared to males, graduates of all other types of high schools scored better compared to religious vocational high school graduates, and those with parents of higher educational level scored better in terms of the points they received in the attitude scale regarding the perception of “honor” in relation to women.

Conclusion: These findings suggest that, in the case of women, the concept of “honor” is perceived as almost synonymous with abstinence from premarital and extramarital sexual activity, and that especially male students attach great importance to virginity. The findings also lead us to believe that the formation of such attitudes among students may be more directly linked to the established cultural conceptions around “honor” which are prevalent in their families and the society, rather than to the process of university education.

Key words: Virginity; violence against women; honor killings; gender; Turkish students.

Giriş

Dünya’nın birçok ülkesinde özellikle gelişmiş ülkelerde namus kavramı kadın ve erkekler için doğruluk, dürüstlük, ahlaklı olma gibi olumlu davranışlar olarak ele alınır.^[1,2] An-

cak birçok gelişmekte olan ülkelerde özellikle Müslüman toplumlarda^[3] olduğu gibi bizim ülkemizde genel olarak “namus” bir ailenin ya da bir bireyin itibarı ile ilintili olarak ahlaki bütünlüğü içerse de^[4] ve farklı anlamlar taşıyabilse de erkek ve kadın açısından farklı yorumlanmaktadır. Erkek açısından namus genel olarak dürüstlük, işinde güvenilir olma ve ailesinin şerefini-iffetini koruma anlamında algılanırken, kadın için daha çok kadının “cinsel saflığı” üzerinden kurgulanmaktadır.^[5] Kadının cinsel saflığı onun “namuslu kadın” olduğunun bir kanıtı olarak görülmektedir.^[6] Bu nedenle “namuslu kadın” deyince genellikle akla ilk gelen; kadının evlenmeden önce cinsellik yaşamaması olsa da aynı zamanda, kadının flört etmemesi, giyim kuşam tarzı, adaplı olması, yabancı erkeklerle bir arada bulunmaması, gezip tozmaması, şen şakrak olmaması, ulu orta yerde kahkahalar atmaması, er-

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eskişehir Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Eskişehir;

²Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul

İletişim (Correspondence): Dr. Elif GÜRİSOY.

e-posta (e-mail): egursoy@ogu.edu.tr

Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2014;5(3):149-159

Journal of Psychiatric Nursing 2014;5(3):149-159

Doi: 10.5505/phd.2014.18480

Geliş tarihi (Submitted): 24.06.2014 **Kabul tarihi (Accepted):** 24.10.2014

keğın sözünden çıkmaması, dilinin uzun olmaması, gibi çeşitli cinsel içerikli davranışlar sayılan davranışları içermektedir.^[7] Bu nedenle kadının namuslu biri olabilmesi için yalnızca evlilik olmadan cinsellik yaşamaması değil, yaşam biçimine dikkat etmesi ve davranışlarını kontrol etmesi ve namusunu koruması gerekmektedir. Bu koruma aynı zamanda ailenin ve ailedeki erkeklerin namusunu, şerefini de koruma anlamına gelmektedir. Çünkü kadının namusu erkeğin, ailenin namusu olarak görülmektedir.^[2,5,6]

Bu anlayışın temelinde, geçmişten bugüne varlığını devam ettiren erkek egemen kültürün ürettiği toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. Erkeğe genellikle her türlü rahatlığı veren Türk toplumunun “namus kültürü”, kadından yaşadığı toplumdaki örf ve adetlere uygun davranmasını ve erkeğin denetiminde bir yaşam sürmesini öngörmektedir. Bu ayrımcılık kendini en belirgin şekilde kadının bedeninin denetlenmesi noktasında göstermektedir.^[8] Tahincioğlu “...kadın bedeninin denetimini ataerkil yapıları birbirine bağlayan evrensel bir iktidar sorunu” olarak görmektedir.^[9] Kadının sağlığını bozan ve yaşamını olumsuz etkileyen özde kadın sorunu gibi gözükmeyle birlikte bu sorun önemli bir toplumsal çıkmazdır.^[10] İstatistikler ve yapılan çalışmalar da sorunun günümüzde varlığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. “Bir ülke gelişmek ve zenginleşmek istiyorsa kız çocukları ve kadınlar erkeklerle eşit durumda olmalı” diyen Dünya Ekonomik Forumu’nun 2013 yılı Küresel Cinsiyet Ayrımı Raporu’nda; 136 ülke arasında kadın-erkek eşitliğinde Türkiye 120. sırada yer almıştır.^[11]

Bu alanda hem öğrenci hem de öğrenci olmayan örneklerin kullanılarak yapılan çalışmalar incelendiğinde de kadına ilişkin namus algısının geleneksel toplumsal yapının etkisinde olduğu görülmektedir. Özellikle kadın için namuslu olmak cinsel içerikli davranışlardan uzak durmakla ve bakirelikle eş tutulmaktadır. Okyay’ın (2007) üniversite öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada öğrencilerin %42.5’inin kadınların evlenene kadar bakire kalmaları gerektiği fikri ile hem fikir olduğunu bulmuştur.^[12] Benzer şekilde, diğer bir çalışmada üniversite öğrencilerinin %32’si bakirelik ile namusu ilişkilendirmektedir.^[13] Öğrenci olmayan örnekler açısından bakıldığında, Sır (2006) tarafından Diyarbakır ilinde yapılan bir çalışmada katılımcıların %32.9’u namusu “kadın, bacım, anam ve ailem” şeklinde tanımlamıştır. Namussuzluğu ise aldatma (%48.5), kadının kocasını aldatması (%12) ve bakireliği kaybetme (%10) olarak tanımlamışlardır.^[14] Birleşmiş Milletler ve Nüfus Fonu ve Bilim Derneği’nin (2006) yaptığı Türkiye’de Namus Cinayetleri Dinamikleri” araştırmasında^[6] “namus” ve “namussuzluk” nedir? sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde şöyle sıralanmıştır: namus helalindir, karındır, namus düzgün giyinmek, adaplı oturup kalkmaktır, kadının kocasının dediğinden dışarı çıkmamasıdır, kadının şen şakrak ve rahat olmamasıdır. “Namussuzluk”; evlilik dışı

ilişkiye girmesi, kadının kocasını bir başkasıyla aldatması, kadının dedikoduya sebep olacak davranışlar (çok gezmesi, yabancı erkeklerle konuşması vb) sergilemesi, dilinin uzun olması, erkeğin evleneceği kızla ilişkiye girmesidir şeklinde ifade edilmiştir. En büyük namussuzluk ise “bir genç kızın-kadının evlenmeden cinsel ilişkiye girmesi” olarak algılanmaktadır. Bu durum kadın açısından kendisinin ve ailesinin namusuna hanel getirmedeğinin ispatıdır. Erkek için kabul gören bu davranıştan kadının hayatını kaybediyor olması ve yaşam hakkının elinden alınması ülkemizde cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili en önemli paradokslardan biridir. Bu paradoksun oluşumunda Türk toplumunun geleneksel ahlak yapısı ve namus kültürü yatmaktadır. Toplumumuzda bir kadın için evlenmeden cinsellik yaşamaması, özellikle cinsel ilişki yaşamaması kabul edilecek bir durum değildir. Hatta çoğu gruplar ve yörelerde cinsellik içeren bir davranış sergilemesi bile onaylanmaz.^[15-18]

Ülkemizdeki namus kültürünün en yakıcı ve yıkıcı sonucu ise namus adına kadınlara yönelik şiddet ve namus cinayetleridir.^[19-21] Gelişmiş ülkelerin aksine Türkiye gibi gelişmekte olan ve nüfusun çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde, eğer kadın “namusunu” lekeler ya da kirletirse hem kendi hem de ailesinin şerefini ve onurunu zedelemiş ve namusunu lekelenmiş sayılır.^[3,4] Böyle bir durumda lekelendiğine inanılan namusun ölümle temizlenmesine inanılır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun yürüttüğü bir araştırmaya göre dünyada her yıl 5000’den fazla kadın namusa bağlı nedenlerle öldürülmektedir.^[22] Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı’nın göre 2000 ile 2005 yılları arasında 1091 töre ve namus vaka kaydedilirken bunların 322’sini namus adına işlenen cinayetler oluşturmaktadır.^[23]

Yukarıdaki bilgiler ışığında değerlendirildiğinde kadın sağlığını ve yaşamını bu denli olumsuz etkileyen hatta yaşama haklarını elinden alan bu anlayışın temelindeki zihniyeti anlamak önemlidir.^[10] Yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle bu çalışmaların tanımlayıcı olduğu çalışmalarda daha çok namusun tanımına, bekaret ve namus cinayetlerinin nedenlerine odaklanıldığı görülmüştür. Ancak, bu sonuçları doğuran namus kavramının nasıl algılandığını incelemek gerekir. Bu nedenle toplumda kadına ilişkin var olan namus algısına yönelik üniversite gençliğinin tutumlarını ve gençlerin tutumlarını etkileyen faktörlerinin belirlenmesinin ihtiyaç olduğu gözlemlenmiştir. Çünkü gençlik bir toplumun yapısının değişmesinde ve gelişmesinde rol oynayan en önemli dinamiklerinden biridir. Özellikle üniversite gençliği geleceğin karar vericileri, eğitimcileri ve yöneticileri olarak toplum kültürünün oluşmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayacakları varsayılmaktadır. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin düşüncelerini ve tutumlarını incelemenin önemli olduğu düşünülmüştür. Konuya özgü bir ölçek geliştirilerek ve geniş bir örneklem grubu ile yapılan bu çalışma sonuçlarının üniversite-

te eğitimi sırasında öğrencilerin toplumsal cinsiyet ayrımcılığı konusunda duyarlılıklarının artırılmasıyla ilgili konularda kullanılması beklenilmekte ve ileride yapılacak çalışmalara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Katılımcılar

Kesitsel ve tanımlayıcı nitelikteki çalışmanın evrenini Ankara il merkezinde bulunan dört devlet (ODTÜ Ankara, Gazi, Hacettepe Üniversitesi) ve dört vakıf (Atılım, Başkent, Çankaya, Ufuk Üniversitesi) toplam sekiz üniversitede lisans eğitimi gören 22.560 son sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmanın örneklemini her üniversitenin büyüklüğünü temsil edecek şekilde küme yöntemi ile belirlenen 56 fakülteden basit rastgele yöntemi ile seçilen ve çalışmaya gönüllü katılmayı kabul eden 803 kız ve 356 erkek olmak üzere toplam 1167 (%5.17) son sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Örneklem grubunun evreni temsil gücünü (örneklem hacmi) hesaplamada güven aralığı ve hata payı 0.05 olarak kabul edilmiştir. Yapılan işlem sonucunda 0.05 güven aralığında ve hata payı dikkate alındığında bu çalışmanın 22.560 birimlik olan evreni temsil edecek olan minimum örneklem sayısı 378 olarak hesaplanmıştır.^[24] Elde edilen bu sonuca göre 1167 birimden oluşan örneklemin, çalışma evreninin temsil gücünün yeterli olduğu söylenebilir.

Çalışmanın yapılması için üniversitelerin etik kurullarında, anket uygulanacak fakültelerin yönetiminden ve öğrencilerden yazılı izin alınmıştır. Araştırmacı (EG) öğrencilere araştırmanın amacı, araştırmaya katılıp katılmamakta tamamen özgür oldukları, araştırmaya katıldıktan sonra bile eğer devam etmeyi istemiyorlarsa formları yanıtlamayı yarıda bırakabilecekleri, anlamadıkları soruları rahatlıkla sorabilecekleri konusunda bilgi verdikten sonra çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere her bir öğrenci ile yüz yüze görüşerek veri toplama araçlarını uygulamıştır. Çalışmaya katılım kriterleri arasında üniversite son sınıf öğrencisi olmak, Türkçe konuşuyor olmak ve son 10 yıldır Türkiye’de yaşıyor olmak yer almıştır. Yurtdışında doğmuş ve büyümüş yalnızca üniversite eğitimi için Türkiye’ye gelmiş olanlar araştırma dışında tutulmuştur. Çalışma 1 Mart 31 Mayıs 2008 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın bağımlı değişkenlerini Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ)’nin alt boyutlarından elde edilen puan ortalamaları, bağımsız değişkenleri ise öğrencilerin sosyo-demografik (yaş, cinsiyet, medeni durum, bölüm, üniversite türü, mezun oldukları lise, kardeş sayısı, aile yapısı, doğduğu ve en uzun süre yaşadığı yer, anne ve babanın eğitim durumu ve mesleği gibi) özellikleri oluşturmuştur. Bu çalışmada üniversite son sınıf öğrencilerinin seçilmesinin nedeni; üniversiteden mezun olacak gençler ileride birer eğitimci, geleceğin karar vericileri, sağlık çalışanı, yönetici gibi birçok meslek sahibi olacaklar ve toplumun ya-

pısının oluşmasında ve şekillenmesinde önemli rol oynayacakları düşünülmüş olmasıdır. Bu nedenle bu grubun Türk toplumdaki kadına ilişkin namus algısına yönelik tutumlarının belirlenmesinin önemli olacağı düşünülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu ve KİNATÖ ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgileri içeren sorulardan oluşmaktadır (Tablo 1).

Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ): KİNATÖ 18-24 yaş grubu gençlerin kadına ilişkin “namus” ile ilgili tutumlarını ölçebilmek için 2008 yılında Gursay tarafından geliştirilmiştir.^[25] KİNATÖ’nün geçerlilik ve güvenilirlik Cronbach alfa katsayısı 0.93 olarak bulunmuştur. Beş dereceli Likert tipi bir ölçektir (“Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Tamamen Katılmıyorum” ve “Katılmıyorum”) Ölçek; geleneksel namus anlayışıyla ilgili sorulardan oluşan birinci boyut (9 madde); eşitlikçi yaklaşımla ilgili sorularından oluşan ikinci boyut (11 madde) ve evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışıyla ilgili sorulardan oluşan üçüncü boyut (5 madde) olmak üzere üç boyuttan ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır (Ek 1). Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri en yüksek puan “125”, en düşük puan ise “25”tir. Ölçekten alınabilecek puan ne kadar yüksek ise, öğrencilerin kadına ilişkin namus algısı ve tutumları o kadar olumlu olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmede toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dayalı tutumlar olumsuz/geleneksel ve kadın erkek ayrımı gözetmeksizin insan hakları temelindeki tutumlar ise olumlu olarak puanlandırılmıştır. Bu tanımlamaları yaparken Evrensel İnsan Hakları Beyanname ve T.C Anayasa’da yer alan insan hakları ile ilgili hükümler dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin geneli için 25-50 arasında puan alan öğrencilerin kadına ilişkin “namus” anlayışı ile ilgili geleneksel ve cinsiyet ayrımcılığı içeren bir tutuma, 51-75 arası puan alan öğrencilerin kararsız tutuma, 76-125 arası puan alanların ise eşitlikçi tutuma sahip oldukları kabul edilmiştir. İfade sayılarına göre; birinci boyut maddelerinin alabileceği en yüksek puan “45”, en düşük puan ise “9” dur. İkinci boyut maddelerinin alabileceği en yüksek puan “55”, en düşük puan ise “11” dir. Üçüncü boyut maddelerinin alabileceği en yüksek puan “25”, en düşük puan ise “5” dir. Ölçekte genel olarak kadın erkek eşitliği, kadının giyimi kuşama, kadının çalışması, kız erkek arkadaşlığı, flört etme, evlilik öncesi cinsellik anlayışı ve namus cinayetlerine ilişkin tutumları ölçebilecek ifadeler yer almıştır.

İstatistiksel Değerlendirme

Araştırma verileri, SPSS Windows 15.0 (Statistical Package for Social Sciences, 2010) paket programı ile değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (n=1167)

	n	%
Üniversite türü		
Devlet	944	80.9
Özel	223	19.1
Toplam*	1167	100
Öğrenim alanı		
Sosyal	649	55.6
Fen	240	20.6
Sağlık	278	23.8
Toplam*	1167	100
En son mezun olunan okul türü		
Normal lise	227	19.7
Anadolu lisesi, süper lise, fen lisesi	667	57.7
Özel lise/kolej	110	9.5
Meslek lisesi	47	4.1
İmam hatip lisesi	88	7.6
Diğer	16	1.4
Toplam*	1155	100
Anne eğitim düzeyi		
İlkokul altı	97	8.4
İlkokul	350	30.3
Ortaokul	108	9.3
Lise	322	27.8
Yüksek öğrenim	280	24.2
Toplam*	1157	100
Baba eğitim düzeyi		
İlkokul altı	20	1.7
İlkokul	199	17.2
Ortaokul	105	9.1
Lise	275	23.8
Yüksek öğrenim	558	48.2
Toplam*	1157	100
Cinsiyet		
Kız	803	69.3
Erkek	356	30.7
Toplam*	1159	100
Yaş grubu		
18-21 yaş	209	18.8
21-24 yaş	795	71.5
25 ve üzeri yaş	108	9.7
Toplam*	1112	100
Aile tipi/şekli		
Çekirdek aile	1040	90.3
Geniş aile	105	9.1
Diğer	7	0.6
Toplam*	1152	100
Annenin mesleği		
Ev hanımı	757	65.6
Memur	102	8.8
İşçi	21	1.8
Emekli	203	17.6
Serbest meslek	47	4.1
Nitelikli meslek (Doktor-mühendis vb)	24	2.1
Toplam*	1154	100
Babanızın mesleği		
Memur	253	22
İşçi	83	7.2
Emekli	460	39.9
Serbest meslek	279	24.2
Çiftçi	19	1.6
Nitelikli meslek (Mühendis-doktor vb)	44	3.8
Diğer	14	1.2
Toplam*	1152	100

dirilmiştir. Demografik özellikleri ve ölçeğin genelini değerlendirilmesi ilgili verilerde frekans ve yüzdelik değerler (Tablo 1, 2) ve ölçeğin geneli ile ölçek alt boyut puanlarının ve iki grupta karşılaştırmalarda (Tablo 3-5) Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla grupta karşılaştırmalarda Benferroni düzeltmeli Kruskal-Wallis-H testi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan KİNATÖ'ye verilen yanıtlar her bir maddeye verilen toplam puanlar üzerinden değerlendirilmiştir. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyleri için $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir.^[26-28]

Bulgular

Öğrencilerin %69.3'ünün kadın, 30.7'sinin erkek, %57.7'sinin 21-24 yaş aralığında %57.7'sinin anadolu, süper ve fen lisesi mezunu, %95.7'inin bekâr, %90.3'ünün çekirdek aileye sahip, %30.3'ünün annesinin, %17.2'sinin babasının ilkokul mezunu, %24.2'sinin annesinin ve %48.2'sinin babasının yüksek öğrenim mezunu olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Araştırmada öğrencilerin ölçeğin üçüncü boyutu olan "Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı" alt boyutundaki puanlarının (37.7) diğer iki alt boyuttan puanlarından (79.4 ve 87.2) düşük bulunmuştur. Ayrıca "Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı" alt boyutundaki her dört öğrenciden birinin (%25.8) kararsız tutum sergilediği belirlenmiştir (Tablo 2).

Çalışmada cinsiyete göre öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışına ilişkin tutum puanları karşılaştırıldığında öğrencilerin cinsiyeti ve tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Kız öğrencilerin puan ortalamalarının erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Geleneksel Namus Anlayışı alt boyutunda kız öğrencilerin puan ortalaması 660.3 erkek öğrencilerin puanlarının sıra ortalaması 356'dır. Eşitlikçi Yaklaşım alt boyutunda kız öğrencilerin puan ortalaması 633.9 erkek öğrencilerin puan ortalaması 458.5'dir. Evlilik Öncesi Cinsellik/Namus Anlayışı alt boyutunda kız öğrencilerin puan ortalaması 609.2 erkek öğrencilerin puan ortalaması 514.1'dir. Toplam ölçek puanlarında kız öğrencilerin puan ortalaması 641.9 erkek öğrencilerin puan ortalaması 440.4'dür (Tablo 3).

Çalışmada öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışına ilişkin tutum puanları karşılaştırıldığında öğrencilerin mezun oldukları lise ve tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p < 0.05$). Ölçeğin geneli ile her üç alt boyutta imam hatip liselerinden mezun olan öğrencilerin tutum puanları, mezuniyeti normal lise, Anadolu/Süper/Fen lisesi, özel lise/kolej, meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin tutum puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin puanlarının sıra ortalamalarına bakıldığında; imam hatip lisesi mezunu öğrencilerin

Tablo 2. Ölçek Alt Boyutları ve Öğrencilerin Tutum Puanlarının karşılaştırılması (n=1167)

Ölçeğin alt boyutları ve geneli*	Olumsuz tutum		Kararsız tutum		Olumlu tutum	
	Puan aralığı 1-2		Puan aralığı 3		Puan aralığı 4-5	
	n	%	n	%	n	%
Geleneksel namus anlayışı	52	4.4	189	16.2	926	79.4
Eşitlikçi yaklaşım	9	0.8	140	12.0	1018	87.2
Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı	426	36.5	301	25.8	440	37.7
Ölçeğin geneli	33	2.8	266	22.8	868	74.4

*5'li likert tipi ölçek puanlaması esas alınmıştır. *1-2 puan aralığı geleneksel/olumsuz, 3 puan kararsız ve 4-5 puan aralığı ise eşitlikçi/olumlu tutumu göstermektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Tutum Puanları karşılaştırılması (n=1159)

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	n	S.O.	U	p
Geleneksel namus anlayışı	Kız	803	660.3	78486.5	0.000*
	Erkek	356	399		
Eşitlikçi yaklaşım	Kız	803	633.9	99678.5	0.000*
	Erkek	356	458.5		
Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı	Kız	803	609.2	119470	0.000*
	Erkek	356	514.1		
Toplam Ölçek Puanı	Kız	803	641.9	93241	0.000*
	Erkek	356	440.4		

*p<0.05, + 8 kişi cinsiyet sorusuna cevap vermemiştir.

*S.O.: Sıra ortalaması; KW: Kruskal-Wallis H; U: Mann-Whitney U.

Tablo 4. Öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre Tutum Puanlarının karşılaştırılması (n=1155)

Ölçek Alt Boyutları	Öğrenim alanı	n	S.O.	KW	Sd	p	İkili karşılaştırmalar
Geleneksel namus anlayışı	Normal lise	227	500.2	96.7	5	0.000*	1-5
	Anadolu, Süper, Fen lisesi	667	641.1				2-5
	Özel lise/Kolej	110	606.9				3-5
	Meslek lisesi	47	479.1				4-5
	İmam hatip lisesi	88	314				6-5
	Diğer	16	596.9				
Eşitlikçi yaklaşım	Normal lise	227	532.4	109.1	5	0.000*	1-5
	Anadolu, Süper, Fen lisesi	667	636				2-5
	Özel lise/Kolej	110	634.4				3-5
	Meslek lisesi	47	414.7				4-5
	İmam hatip lisesi	88	281.4				6-5
	Diğer	16	528.7				
Evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı	Normal lise	227	547.9	137.6	5	0.000*	1-5
	Anadolu, Süper, Fen lisesi	667	627.3				2-5
	Özel lise/Kolej	110	652.8				3-5
	Meslek lisesi	47	522.2				4-5
	İmam hatip lisesi	88	200.6				6-5
	Diğer	16	674.7				
Toplam Ölçek Puanı	Normal lise	227	514.2	130.2	5	0.000*	1-5
	Anadolu, Süper, Fen lisesi	667	641.5				2-5
	Özel lise/Kolej	110	635.4				3-5
	Meslek lisesi	47	465.2				4-5
	İmam hatip lisesi	88	242.8				6-5
	Diğer	16	615.4				

*p<0.05, **p<0.017 +12 kişi mezun olmayan lise sorusuna cevap vermemiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumuna göre Tutum Puanlarının karşılaştırılması (n=1157)

Ölçek Alt Boyutları	Eğitim düzeyi	Anne eğitim					Baba eğitim						
		n+	S.O.	KW	Sd	p	ikili karşılaştırma**	n+	S.O.	KW	Sd	p	ikili karşılaştırma**
Geleneksel namus anlayışı	İlkokul altı	97	420.2	90.1	4	0.000*	1-2	20	308.2	45.6	4	0.000*	1-2
	İlkokul	350	503.3				1-3	199	498.4				1-3
	Ortaokul	108	520.4				1-4	105	486				1-4
	Lise	322	615.3				1-5	275	592.7				1-5
	Yüksek öğrenim	280	709.5				2-4	558	628.2				2-4
Eşitlikçi yaklaşım	İlkokul altı	97	427.5	85.4	4	0.000*	1-2	20	343.1	44.2	4	0.000*	1-2
	İlkokul	350	500.2				1-3	199	510.3				1-3
	Ortaokul	108	505.4				1-4	105	457.8				1-4
	Lise	322	640.4				1-5	275	596.3				1-5
	Yüksek öğrenim	280	687.7				2-4	558	626.2				2-4
Evlilik öncesi cinsellik/ namus anlayışı	İlkokul altı	97	392	117.1	4	0.000*	1-2	20	398.1	44	4	0.000*	1-2
	İlkokul	350	494.1				1-3	199	475.3				1-3
	Ortaokul	108	500.3				1-4	105	495.8				1-4
	Lise	322	631.3				1-5	275	605.1				1-5
	Yüksek öğrenim	280	720.1				2-4	558	625.2				2-4
Toplam Ölçek Puanı	İlkokul altı	97	395.2	119.8	4	0.000*	1-2	20	323.2	54.2	4	0.000*	1-2
	İlkokul	350	491.4				1-3	199	486.3				1-3
	Ortaokul	108	497.9				1-4	105	466.9				1-4
	Lise	322	631.5				1-5	275	598.9				1-5
	Yüksek	280	723				2-4	558	632.6				2-4

*p<0.05, **p<0.01, + 10 kişi anne eğitimi sorusuna cevap vermemiştir.

**p<0.05, **p<0.01, + 10 kişi baba eğitimi sorusuna cevap vermemiştir.

ölçeğin tüm alt boyutları ve genelinde puanlarının en düşük olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Öğrencilerin anne ve babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu görülmektedir ($p < 0.00$). Farklılığı meydana getiren grupları belirlemek amacıyla yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonucunda öğrencilerin annelerinin ve babalarının eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin tutum puanlarının arttığı saptanmıştır (Tablo 5).

Tartışma

Bu araştırma Türkiye’de kadına ilişkin namus algısına yönelik üniversite son sınıf öğrencilerinin tutumlarını ve öğrenci tutumlarını etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin genelinin özellikle erkek öğrencilerin cinsellik yaşanmadığı sürece kadının flörtü onayladıkları ancak kadının evlenmeden cinsel ilişki yaşamasına karşı oldukları saptanmıştır (Tablo 2). Bu bulgu araştırmanın hipotezini doğrulamakla birlikte geleneksel tutum sergileyen öğrenci sayısının beklenilenden daha fazla olması şaşırtıcı olmuştur. Çünkü Türkiye’nin başkenti olan Ankara’da yer alan üniversitelerin daha köklü olduğu, bu üniversitelere gelen öğrencilerin üniversiteye giriş puanı yüksek olan öğrenciler ve mezun olmalarına bir ay kalmış son sınıf öğrencileri oluşturduğu düşünüldüğünde öğrencilerin bu konuda daha eşitlikçi tutum sergileyecekleri tahmin edilmişti. Gençlerin çocukluktan beri toplumun geleneksel ahlak yapısına göre yetiştirilmelerinin ve çocuklukta öğrenilen değerlerin ileriki yaşamlarında daha etkili olabileceğine bağlanmıştır. Bu kültür içerisinde evlenmeden cinsellik-cinsel ilişki yaşamak bir erkek için sorun olmazken hatta “erkek adam yapar” ya da “erkeğin elinin kiridir” yaklaşımıyla desteklenirken evlenmeden cinsel ilişki yaşayan “kız”- kadına iyi gözle bakılmaktadır.^[29] Hatta zaman zaman kadının yaşam şekli, giyim kuşam tarzı, çok konuşması, erkeğe karşı çıkması, sevdiği için radyodan şarkı istemesi, gezip dolaşması gibi davranışlar bile kadının namusuna indirgenebilmektedir. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin çocukluklarından beri edindikleri düşünce ve değerlerini tutumlarına yansıtılmaları kaçınılmazdır. Ayrıca sosyal beklenti ve kültürel şartlanmaların baskın olduğu bir toplumda yetişen gençlerin düşünce ve tutumlarının üniversite eğitimiyle değişmesi çoğu kez gerçekleşmemektedir. Bu nedenle ülkemizde yaşları, eğitimleri, toplumsal statüleri ne olursa olsun, bekârete önem verme konusunda ortak bir kanı karşımıza çıkmaktadır.^[8] Tezcan (1999), “Ataerkil toplum yapısına sahip olan ülkemizde namusa ilişkin algının tamamen bekâret normu üzerinden kurduğunu” ifade etmektedir.^[30] Kardam (2005), “Kadının bedeninin ve cinselliğinin sıkı bir biçimde denetlenmesi ataerkil toplumların ayırt edici özelliği” olarak değerlendirmektedir.^[6]

Bu çalışma sonuçları literatürle benzerlik göstermektedir.^[31] Almanya ve Hollanda da yaşayan Türk gençleri ve Türkiye’de yaşayan gençler arasında namus ve şeref üzerine yaptığı karşılaştırmalı çalışmada; yeni kuşaklardaki tüm değişimlere karşın, göçmenler arasında, aile kurma bağlamında bakirelik olgusunun büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Bunun nedenini, göçmen çocukların düşüncelerinin şekillenmesinde ailenin merkezi bir yeri olduğuna bağlamaktadır. Bora ve Üstün’ün çalışmasında namusun, evlilik dışı cinsel ilişkinin gerçekleşmemesi anlamında kullanıldığı, namus dendiği zaman her yaştan, her sınıftan ve cinsiyetten insan, evlilik dışı cinsel ilişkinin yasaklanmasını ve bekâretin korunmasını anlaşıldığı vurgulanmıştır.^[8] Ayrıca yaklaşık her dört öğrenciden birinin (%23) ölçeğin genelindeki soruları cevaplamakta kararsız kaldıkları tespit edilmiştir (Tablo 2).

Ülkemizde cinsellik konusunda genellikle söylemler ve eylemlerin çatıştığı bilinmektedir. Çünkü insanların inandıkları/yapmak istedikleri ile sosyal normlar arasında bir gelgit olabilmektedir. Gerek içsel çelişki gerekse dışarıdan gelen yargılanma korkusunun insanların nerede duracaklarına karar verememelerine neden olduğu düşündürmektedir. Bu sonuç öğrencilerin kafalarının bu konuda hala karışık olduğunu göstermektedir. Araştırmacılar öğrencilerin bu kadar kararsız olması ve kafalarının karışık olmasına neden olan faktörleri daha kapsamlı araştırmalarının önemli olduğu düşünmektedirler (Tablo 2).

Cinsiyete göre erkek öğrencilerin kadına ilişkin namus algısına yönelik tutumları kız öğrencilerin tutumlarına göre daha geleneksel/olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel tutumun en açık şekilde ölçeğin üçüncü alt boyutu olan evlilik öncesi cinsellik/namus anlayışı boyutunda olduğu görülmektedir. Bu bulgu diğer araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.^[13] Vargün (2002), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)’de öğrencileri ile “bekâret ve namusun ilişkisi” konusunda yaptığı çalışma sonuçlarına göre; “bekâret” ve “namus” kavramları arasında hiçbir ilişki olmadığını belirten kız öğrenci oranı %96.3 iken, erkek öğrenci oranı %74.1 bulunmuştur. Sakalli-Uğurlu ve Glick’in (2003), çalışmasında özellikle erkek öğrenci katılımcılar kadınların evlilik öncesi cinselliklerini uygun bulmamaktadırlar.^[32] Vefikuluçay ve ark.nın (2007), Türkiye’de üniversite son sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin %79’u, kız öğrencilerin %49’u “bir erkeğin evleneceği kadının mutlaka bakire olması gerekir” önermesine katıldığını belirtmiştir.^[33] Yılmaz ve ark.nın (2009) çalışmalarında ise; aynı soruya erkek öğrencilerin %83’ü, kadın öğrencilerin %30’u katıldığını belirtmiştir. Ayrıca, erkek katılımcılar bakire olmayan bir kızla evlenme konusunda pek gönüllü olmadıkları saptanmıştır.^[34] Aynı fikir hemşirelik öğrencileri ve hemşirelerle yapılan çalışmada kadının evlenirken bakire olması fikrinin desteklediği görülmüştür.^[17,35] Erenoğlu’nun (2008) araştırmasında, yer alan

“namus, kadının evleninceye kadar bekâretini korumasıdır.” önermesine erkek öğrencilerin %81.9’u, kız öğrencilerin ise %71’i katılmıştır.^[16] Erkek öğrencilerin daha geleneksel bir yaklaşıma sahip olmalarının nedenlerinden biri ülkemizin ataerkil toplum yapısından geldiği söylenebilir. Kız çocuklarının cinselliği ayıp, günah ve yasak kavramlarıyla bastırılarak erkek çocuklarının cinsellikleri abartılmakta ve cinsel içerikli davranışları onaylanmaktadır.^[29] Erkekten yakınındaki kadınların ve ailesinin şerefini-iffetini koruması beklenirken, kadından namusunu (cinsel saflığını [bekaretini]) koruması ve evliyse çocuklarına iyi bir anne olması beklenmektedir. Bu anlayışla yetişen erkeklerin toplumun gelenek ve göreneklerine uygun davranması ve tutum sergilemesi beklendiği bir durumdur.^[6,36] Erkeklerin daha gelenekselci tutuma sahip olmalarının diğer bir nedeni de; kadınların evlilik dışı cinsellik yaşamamasının erkeklerin kendi yararlarına olması ve bu yargılarının toplum tarafından destek görmesine bağlanabilir (Tablo 3).

Çalışmada imam hatip liselerinden mezun olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre daha geleneksel ve olumsuz tutum sergiledikleri saptanmıştır (Tablo 4). Din ağırlıklı eğitim verilen imam hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin İslam dininin veya Kur-an’ın kadını yorumlama biçiminden etkilendiği düşünülmektedir. Çünkü bu okullarda çoğunlukla İslam dini ve Kur’ana dayalı bir eğitim söz konusudur. İslam dininde, erkeğin kendini kadının hakları ve özgürlükleri üzerinde söz sahibi olarak görmektedir. Bunun sebebi Kur-an’da erkeğin kadını korumak kadının erkeğe itaat etmesi vurgulanmasıdır.^[37] Yine Kur-an’da erkeğin namusuna zarar getirebilecek kadının iffeti ve namusuna değinmektedir.^[38] Benzer şekilde, dinin ve dini öğretilerin namusun en önemli ve somut göstergesi olan bakireliği göstermesi^[39] de tutumların şekillenmesinde önemlidir. Bu nedenlerden dolayı namusa verilen önem imam hatip liselerinde eğitim gören öğrencilerin tutumları üzerine etkili olması beklendiği bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

İmam hatip lisesi mezunu öğrencilerin tutum puanlarının düşük olmasının bir diğer nedeni ise ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarıdır. Araştırmamızda imam hatip lisesinden mezun olan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumunun ile anne ve baba eğitim düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır. Literatür de kadına ilişkin namus bakış açısı ile sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi arasında paralel bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır.^[13,16,40] Zeyneloğlu’nun (2008) toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin çalışmasında da: fen/anadolu/süper liseden mezun olan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları ve bu sonucun bu liselerden mezun olan öğrencilerin ebeveynlerinin öğrenim düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklanmış olabileceği belirtilmiştir.^[40]

Bu çalışmanın dikkate değer sonuçlarında biri de anne-baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin tutum puanları arasında

paralellikti. Anne-baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin kadına ilişkin namus anlayışı ile ilgili tutum puanlarında önemli bir artış olduğu saptanmıştır. Diğer bir değişle anne-baba eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kadına ilişkin namus algısına yönelik tutumlarının daha olumlu ve eşitlikçi olduğu saptanmıştır. Özellikle anne eğitim düzeyinin öğrenci tutumlarını etkileyen faktörlerin başında geldiği belirlenmiştir (Tablo 5). Bu çalışma sonuçları ile diğer çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir. Zeyneloğlu (2008), çalışmasında anne eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha olumlu ve eşitlikçi olduğu saptanmıştır.^[40] Vargün’ün (2002) yapmış olduğu araştırmada da; sosyo-kültürel değerlerin ve aile yapısının bireylerin düşüncelerinin şekillenmesinde rol oynadığını belirtmektedir.^[13] Erenoğlu (2008) töre-namus cinayetleri hakkında üniversite öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmasında öğrenci görüşleri üzerine en önemli faktörün anne-baba eğitim düzeyi olduğu vurgulanmaktadır.^[16] Bağlı ve Özensel’in (2011) namus cinayetinden hüküm giymiş mahkûmlarla yaptıkları araştırmada araştırmaya katılan 190 mahkumun çoğunun ilkökul ve ortaokul mezunu olduğu görülmüştür. Aynı çalışmadaki mahkumların ebeveynlerinin eğitim durumlarının Türkiye ortalamasının oldukça altında olduğu görülmektedir.^[41] Sosyo-ekonomik düzey ile yakından ilişkili olan eğitimsizliğin namusa yönelik tutum ve algıları etkileyebileceği daha önce araştırmacılar tarafından belirtilmiştir.^[1,6] Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Nüfus Bilim Derneği tarafından Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri^[6] isimli niteliksel çalışması sonuçlarına göre de toplumumuzda, namus anlayışı sosyo-demografik özelliklere göre değişiklik göstermektedir. Kırsal kökenli, aşiret ve akrabalık ilişkileri güçlü olan aileler, kente göç etseler bile geldikleri yöre ile bağlantıları devam etmektedir. Bu nedenlerle, anne ve babaların değerlerini çocuklarına aktarımlarının söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Ailenin dolayısıyla toplumun eğitim seviyesini yükselterek namus algısındaki tutumların değiştirilebilmesi ve namus cinayetlerinin azaltılması mümkün olabilir.

Sınırlılıkları

Bu çalışma, Türk toplumunda çoğu kez konuşulması dahi ayıp ve tabu olarak görülen kadının cinselliği-namusu ile ilgili olduğundan ve araştırma soruları toplumun kültürel değerlerini sorguladığından bazı üniversitelerden, fakülterden ve öğrencilerden izin alınırken zorluklar yaşanmıştır. Kız ve erkek öğrenci sayıları eşit tutulmaya çalışılmışsa da erkek öğrencilerin araştırmaya katılmaya gönüllü olmamaları ve örnekleme alınan sınıflarda daha çok kız öğrenciyle karşılaşılması nedeniyle araştırmaya katılan erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısından daha az olmuştur. Bu konuda ölçek kullanılarak yapılan yalnızca bir iki çalışmaya rastlandığından sonuçlar daha çok yüzdelerle verilen içerik araştırma sonuçlarıdır.

larıyla karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçları sadece uygulamanın yapıldığı üniversitelerden örneklem kapsamına alınan öğrencileri temsil etmektedir.

Sonuç

Çalışmaya katılan öğrencilerin genelini özellikle erkek öğrencilerin cinsellik yaşanmadığı sürece kadının flörtü onayladıkları ancak kadının evlenmeden cinsel ilişki yaşamasına karşı oldukları saptanmıştır. Özellikle erkek öğrenciler arasında bakireliğin önemli olduğu belirlenmiştir. Bulgular öğrencilerin tutumlarının oluşmasında üniversite eğitiminden çok ailenin ve toplumun “namus” kültürünün önemli rol oynadığını göstermiştir. Cinsiyetin, mezun olunan lisenin ve anne-baba eğitim düzeyinin öğrenci tutumlarını etkileyen faktörlerin başında geldiği görülmüştür. Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre, imam hatip lisesi mezunlarının diğer lise mezunlarına göre ve anne-baba eğitim düzeyi düşük olan anne baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilere göre daha geleneksel tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Üniversiteden mezun aşamasına gelmiş öğrencilerin toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve kadına ilişkin namus algısı ile ilgili geleneksel tutuma sahip olması; aydın bireyler yetiştirmeyi hedefleyen üniversite eğitiminin bu hedefini tam anlamıyla gerçekleştirmediği düşünülmektedir. Ayrıca üniversite eğitiminin bu konuda geç kalınmış bir eğitim basamağı olduğu da varsayılabilir. Bu nedenle gençlerin-insanların çocukluktan beri kendilerine öğretilen ve içselleştirdikleri düşünülen ataerki ilişki biçimlerini bugünden yarına değiştirilerek yerine eşitlikçi yaklaşımların yerleştirilmesi üniversite eğitimiyle sağlanmaması gerçekçi bir yaklaşım değildir. Ancak üniversiteler kadının sağlığını, yaşamını tehdit eden ve hala kadınların hayatlarına mal olan kadına ilişkin namus anlayışı^[10] konusunda öğrencilerin farkındalıklarını artırarak toplumun diğer gruplarına rol modeli olmalarını sağlayabilecekleri düşünülmektedir.

Bu sonuçlardan yola çıkarak;

- Çalışma sonuçlarının, örneklem grubunun büyüklüğü ve kullanılan ölçüm aracı açısından literatüre ve yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Üniversite öğrencilerininin toplumsal cinsiyet bakış açılarını daha ayrıntılı ve derinlemesine belirleyecek ve bölgesel farklılıkları ortaya çıkaracak daha kapsamlı nitel çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmüştür.
- Bu çalışmanın üniversite eğitim müfredat içeriğinin belirlenmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. Sakallı-Uğurlu N, Akbaş G. Namus kültürlerinde “Namus” ve “Namus adına Kadına Şiddet” Sosyal Psikolojik Açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları* 2013;16:76-91.
2. Vandello JA, Cohen D. Male honor and female fidelity: implicit cultural scripts that perpetuate domestic violence. *J Pers Soc Psychol* 2003;84:997-1010.

3. Ruggi S. Commodifying Honor in Female Sexuality: Honor Killings in Palestine. İçinde: Müslüman Topumlarda Kadın ve Cinsellik. İstanbul: İletişim Yayınları; 2000.
4. Sever A, Yurdakul G. Culture of honor, culture of change a feminist analysis of honor killings in rural Turkey. *Violence Against Women*. 2001;7:964-98.
5. Işık R, Sakallı Uğurlu N. Namusa ve Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddetle İlişkin Tutumlar Ölçeklerinin Öğrenci Örneklemleriyle Geliştirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları* 2009;12:16-24.
6. Kardam F. Türkiye’de namus cinayetlerinin dinamikleri: Eylem programı için öneriler sonuç raporu. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Nüfus Bilim Derneği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. Ankara: 2005.
7. Arin C. Femicide in the Name of Honor in Turkey. *Violence Against Women* 2001;7:821-5.
8. Bora A, Üstün İ. “Sıcak aile ortamı”: demokratikleşme sürecinde kadın ve erkekler. İstanbul: TESEV; 2008.
9. Tahincioğlu AY. Namusun ve namus cinayetlerinin cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında analizi. *Kültür ve İletişim* 2010;13:131-53.
10. Akin A, Demirel S. Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri [Concept of gender and its effects on health]. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki* 2003;25:73-82.
11. Dünya Ekonomik Forumu. Küresel Cinsiyet Ayrımı Raporu’nda: Toplumsal cinsiyet ayrımı raporu. (<http://www.trttatar.com/Haber/HaberDetay.aspx?>). 2013.
12. Okyay G. Women victimization: In the case of family honor in Turkey [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi; 2007.
13. Vargün B. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Öğrencileri arasında Bir Kültür Derneği Olarak Bekaret Kavramının Sosyal Antropolojik Açından İncelenmesi [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2002.
14. Sır A. Namusun algılanışı araştırması: Suçlu kim? Güney Doğu ve Doğu Anadolu Bölgesinde namus kisvesi altında işlenen cinayetler ile mücadelede kalıcı yöntemler geliştirme projesi 2006 raporu. Diyarbakır 2006. p. 87-124.
15. Dilbaz N. Üniversite öğrencilerinin cinsellikle ilgili tutumları. *Ankara Tıp Dergisi* 1992;14:17-24.
16. Erenoğlu R. Gazi Üniversitesi öğrencilerinin töre-namus cinayetleri hakkındaki görüşleri [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2008.
17. Gürsoy E, Vural G. Nurses’ and midwives’ views on approaches to hymen examination. *Nurs Ethics* 2003;10:485-96.
18. Kukul K, Gürsoy E, Sözer GA. Turkish university students’ beliefs in sexual myths. *Sexuality and Disability* 2009;27:49-59.
19. Bilgili N, Vural G. Kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi: Namus cinayetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi/Journal of Anatolia Nursing And Health Sciences* 2011;14:66-72.
20. Özyeğin G. Virginal facades sexual freedom and guilt among young Turkish women. *European Journal of Women’s Studies* 2009;16:103-23.
21. Pervizat L. Uluslararası insan hakları bağlamında namus cinayetleri: Kavramsal ve hukuksal boyutu ve Türkiye özelinin değerlendirilmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2005.
22. UNFPA. State of World Population. 2000. p. 1.
23. Fendoğlu H. Başbakanlık insan hakları başkanlığı töre ve namus cinayetleri raporu. http://www.kamer.org.tr/tore_namus_cinayetleri_raporu_28_07_2013.pdf2008.
24. Hamburg, M. Basic statistics: A modern approach. New York: Harcourt, Brace Jovanovich 1985.
25. Gürsoy E, Arslan H. Üniversite öğrencilerinde kadına ilişkin “Namus” anlayışı tutum ölçeği (KINATÖ) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Sağlık ve Toplum Dergisi* 2011;3.
26. Baykul Y. Eğitimde ve psikolojide ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması:

- ÖSYM Yayınları; 2000.
27. Özdamar K. Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1. Eskişehir: Kaan Kitabevi; 2004.
28. Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V. Biyoistatistik. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi; 2002.
29. Dinçer Ö. Namus ve bekaret: Kuşaklar arasında değişen ne? İki kuşaktan kadınların cinsellik algısı [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
30. Tezcan M. Ülkemizde aile içi töre ya da namus cinayetleri. Ankara: TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları; 1999.
31. Gezik E. Şeref, kimlik ve cinayet: namus cinayetleri üzerine bir araştırma. Ankara: Kalan Yayınları; 2003.
32. Sakalli-Uğurlu N, Glick P. Ambivalent sexism and attitudes toward women who engage in premarital sex in Turkey. *J Sex Res* 2003;40:296-302.
33. Vefikuluçay D, Demirel S, Taşkın L, Eroğlu K. Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2007;14:12-27.
34. Yılmaz DV, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, Kısa S ve ark. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* 2009;6.
35. Zeyneloğlu S, Kısa S, Yılmaz D. Turkish nursing students' knowledge and perceptions regarding virginity. *Nurse Educ Today* 2013;33:110-5.
36. Ökten Ş. Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2009;2:302-12.
37. Kur'an-ı Kerim, 2012, Nisa Suresi, 34. Ayet.
38. Kur'an-ı Kerim, 2012, Nur Suresi, 24-4.
39. İnce H, Yaralı A, Özsel D. Customary killings in Turkey and Turkish modernization. *Middle Eastern Studies* 2009;45:537-51.
40. Zeyneloğlu S. Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2008.
41. Bağlı M, Özensel E. Türkiye'de töre ve namus cinayetleri: Töre ve namus cinayetleri işleyenler üzerine sosyolojik bir araştırma. İstanbul: Destek Yayınevi; 2011.
-
- *2009 yılında İzmir Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi'nde (IMWC'09) sözel bildiri olarak sunulmuştur.*
 - *Marmara Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009, Doktora Tezi (Prof. Dr. Hediye Arslan).*

Ek 1. Kadına İlişkin “Namus” Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ)

Aşağıda yer alan ifadelerden hiçbirinin kesin doğru bir cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi (bireysel) görüşünüzü yansıtmalıdır. Her bir cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz, sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz ve o seçeneği işaretleyiniz.

NOT: Tutum cümlelerinde geçen “Kadın” kelimesi; evli, bekar ya da ayrılmış bütün kadınları kapsamaktadır.

Elif GÜRSOY

I. GELENEKSEL NAMUS ANLAYIŞI

	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
3. Kadının namusunu babası, erkek kardeşi vb, evlenince kocası korumalıdır.	1	2	3	4	5
8. Toplumsal ahlakının korunması adına bazı durumlarda kadınların cezalandırılması gereklidir.	1				
10. Kadının namusu korunursa aile namusu korunmuş olur.	1				
12. Bir kız/kadın hava kararmadan evinde olmalıdır.	1				
14. Namuslu bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkmamalıdır.	1				
17. Namuslu bir kadın babasının, eşinin izni olmadan çalışmamalıdır.	1				
19. Kadın boşansa dahi çocuğu varsa eski kocasının namusu sayılır.	1				
23. Hiç kimse kadının namus bekçisi değildir.	1				
25. Bir kadın kocasının sözünden çıkmamalıdır.	1				

II. EŞİTLİKÇİ YAKLAŞIM

1. Her genç kızın/kadının karşı cinsten duygusal arkadaşı olması doğaldır.	5	4	3	2	1
2. Namus konusunda kadınlar çok ağır baskılar altındadır.	5				
4. Kadına ilişkin geleneksel namus anlayışı kadının ruh sağlığını olumsuz etkiler.	5				
6. Kadın namusuna ilişkin geleneksel bakış açısı değişmedikçe yasaların değişmesi çözüm olmaz.	5				
9. Bir kadının erkek doktora muayene olması namusu açısından bir sakınca doğurmaz.	5				
11. Bir kızın bir erkekle flört etmesinde bir sakınca yoktur.	5				
13. Toplumsal baskı olmasa kadına yönelik bu kadar namus cinayeti işlenmez.	5				
15. Kadına yönelik namus cinayetleri bu ülkenin yüz karasıdır.	5				
18. Açık giyinen kadının namusundan şüphe edilmesi doğru değildir.	5				
21. Bir kadının yabancı erkeklerle el sıkışması namusuna zarar vermez.	5				
24. Bir kadının erkek arkadaşlarıyla gezip dolaşması namusunu lekelemez.	5				

III. EVLİLİK ÖNCESİ CİNSELLİK/NAMUS ANLAYIŞI

5. Kadının bakireliği erkeğin kadına olan güvenini pekiştirir.	1				
7. Namuslu bir kadın, evlenmeden cinsel birteliktelik yaşamamalıdır.	1				
16. Bir kızın/kadının sevdiği biriyle cinselliği yaşaması namussuzluk değildir.	5				
20. Bekâret kadın namusunun simgesidir.	1				
22. Kadın istiyorsa evlenmeden beraberlik yaşayabilmelidir.	5				